

Lietuvos Taryba išrenka karalių

Konstitucinės monarchijos planas neliko tik popieriuje – 1918 m. vasarą imtasi ir konkrečių žingsnių, visų pirma galutinai pasirenkant ir išsirenkant valdovą.

Lietuviai tuo metu labiausiai priešinosi galimybei gauti monarchą iš Saksonijos. Ir labai pagrįstai. Arti Vokietijos valdžios sluoksnių stovintys Saksonijos ateities planuotojai jau buvo paleidę memorandumą, kuriame teigė, kad Lietuva neturi pakankamai jėgų kraštui valdyti, tad kaip maždaug savarankiška valstybė turinti būti prijungta prie Saksonijos. Saksonija neslėpė norinti praplėsti savo valdas. Be to, veikė ir istoriniai momentai: 1697–1704 m. Saksonijos kurfiurstas Augustas Stiprusis, o 1733–1763 m. jo sūnus Augustas III buvo išrinkti Lenkijos karaliais ir Lietuvos didžiaisiais kunigaikščiais. Buvo skelbiama, kad Lietuva turi sudaryti uniją su Saksonija, ir ne personalinę, o realią, kad abu kraštai sumišę ir saksams būtų galima nesunkiai įčiuolpinti lietuviškas žemes į Saksoniją – šios pramonė išsiplėstų, o retai gyvenami lietuvių plotai būtų kolonizuoti saksų. Lietuvos dvarininkams lenkams, rusams ir vokiečiams saksų memorandume buvo žadama, kad jie bus toje šalyje apsaugoti.²⁸

Neturėdama jėgos apsiginti, Lietuvos Taryba nutarė gelbėtis tokiomis pat monarcho burtomis, nes žinojo, kokios pavojingos Lietuvos ateičiai jėgos slankioja paskui Prūsijos ir Saksonijos monarchus. Tada ir buvo prisiminta M. Ercbergerio siūlyta Viurtembergo žemės atstovo Vilhelmo Karlo fon Uracho kandidatūra.

²⁸ Petras Klimas, *Iš mano atsiminimų*, Vilnius: Valstybinė enciklopedijų leidykla, 1990, p. 138.

Herzog Wilhelm von Urach

Vilhelmas Karlas fon Urachas

1918 m. vasarą iš Rusijos grįžusiam teisininkui Martynui Yčui A. Smetona parodė fon Uracho nuotraukas ir pranešė, kad tuo reikalu pavesta užsiimti dr. Juozui Purickiui. (M. Yčas tuo metu buvo apsisotojęs pas A. Smetoną, nes šio žmona atostogavo savo tėviškėje.)

Ketvirtą valandą ryto beldimais į duris juos pažadino uždusęs Tarybos narys Saliamonas Banaitis ir atsisėdęs ant lovos krašto išdėstė, jog į Kauną parvažiavo J. Purickis ir pranešė, kad fon Urachas sutiko užimti Lietuvos karaliaus sostą, – apie tai Purickis jau papasakojęs poetui Jonui Mačiuliui-Maironiui. Tad reikia kuo greičiau karalių išrinkti Taryboje. Karštas monarchijos šalininkas S. Banaitis atrodė net susijaudinęs, kad jį aplankė tokia laimė.²⁹

Netrukus pas A. Smetoną apsilankė Tarybos vicepirmininkas krikščionis demokratas kun. J. Staugaitis, ir Smetona paaiškino jam situaciją: karaliaus reikalą nuo kairiosios opozicijos privalu itin slėpti, nes jie sukels triukšmą. Staugaičiu, Šauliu, Mironu ir Šernu Smetona visiškai pasitikėjo. Netrukus atėjo pats J. Purickis ir smulkiai papasakojo apie fon Urachą. Nutarta Smetonos kabinete vakare sukviesti Tarybos Prezidiumo (Smetona, Šaulys, Staugaitis, Šernas) posėdį. Jame taip pat dalyvavo Yčas, Mironas ir Purickis.

Purickis pasigyrė netgi pietavęs su kunigaikščiu, papasakojo, kad tas yra rimtas, dievobaimingas, doras, išmintingas, taktiškas vyras. Turi gausią šeimą. Nuolat gyvena Štutgarte, tik vasaromis išvyksta į savo pilį Lichtenšteine. Renkamas įvairių draugijų pirmininku, ypač mėgsta istoriją ir geografiją. Demok-

²⁹ Martynas Yčas, „Dr. Purickis ir karaliaus rinkimai“, *Vairas*, 1934, Nr. 12, p. 465–472.

ratinių pažiūrų, tad bus palankus lietuvių atgimimui ir ištikimai tarnaus Lietuvos valstybei. Purickio nuomone, tai tinkamiausias kandidatas į Lietuvos sostą.

Vilhelmo Karlo fon Uracho pilis Lichtenšteine

Manyta, kad išrinkus karaliumi vokiečių Berlynas negalės labai priešintis, apie Lietuvą daugiau sužinos pasaulis, o tai padės lietuvių diplomatijai. Ar jis užims sostą, nėra taip svarbu – vis vien bus paskelbta, kad Lietuva atgimė kaip valstybė. Jeigu vokiečiai pralaimės, sąjungininkai, radę monarchą Lietuvos soste, turės paisyti nepriklausomos Lietuvos valstybės. Todėl vienbalsiai nutarta kviesti fon Urachą tapti Lietuvos karaliumi. Purickis pasiūlė suteikti jam Mindaugo II vardą – tai skambėjo kurioziškai, nes Mindaugas, vienintelis Lietuvos karalius, garsėjo kaip aršus vokiečių priešas.